

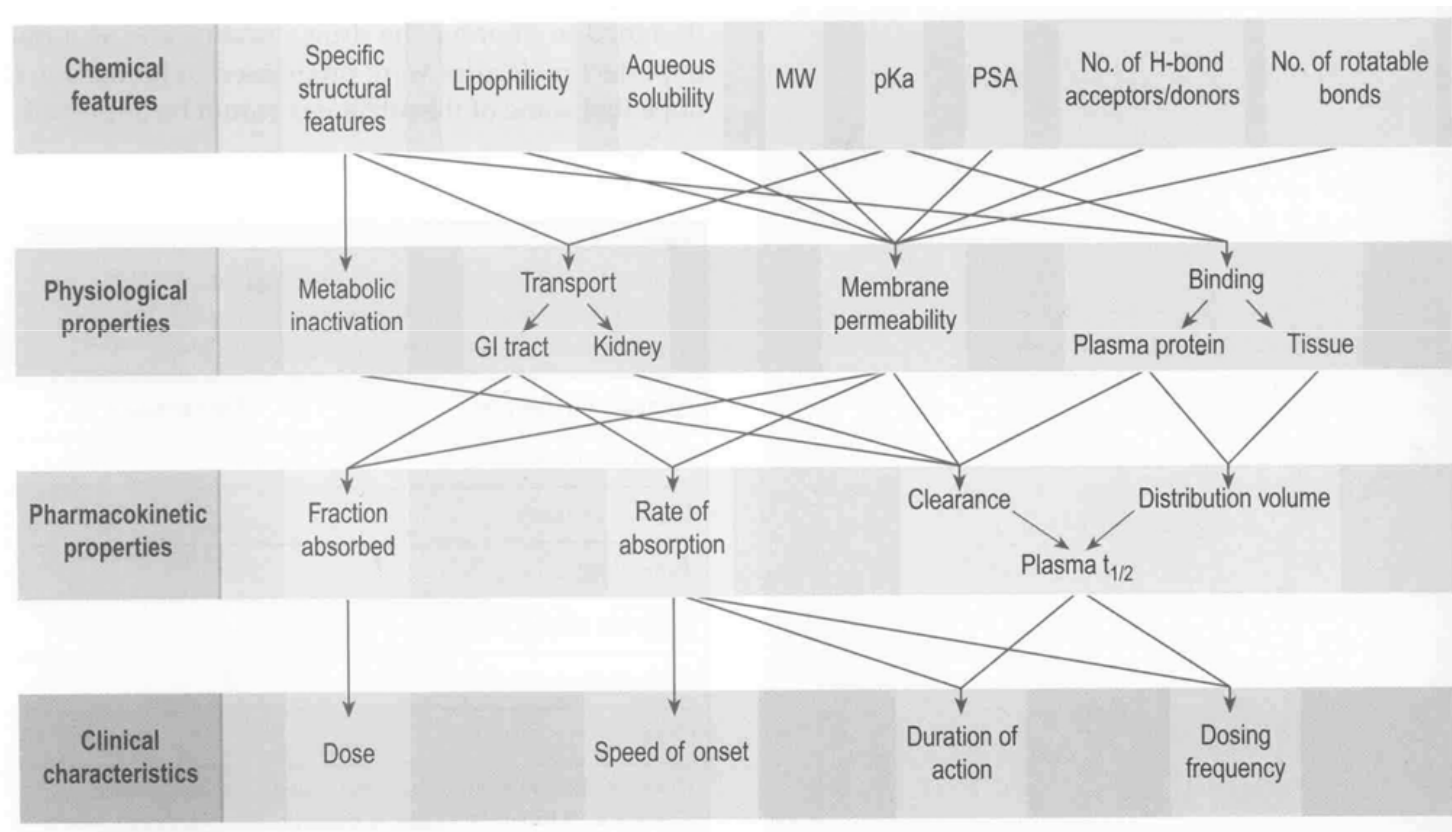
Režimi odmerjanja zdravil

Aleš Mrhar

Igor Locatelli

Iztok Grabnar

Lastnosti učinkovine in organizma, ki vplivajo na FK in FD ter klinično učinkovitost

Farmakokinetični parametri

- Očistek (Cl)
- Volumen porazdelitve (V_d)
- Biološka razpolovna doba ($t_{1/2}$)
- Vezava na plazemske proteine (f_u)
- Biološka uporabnost (k_a , F)

Omogočajo odgovore na naslednja vprašanja:

- Kako različni biološki dejavniki (funkcija organov, encimska aktivnost, vezava na plazemske proteine) vplivajo na koncentracijo učinkovine v krvi in urinu?
- Kako velikost odmerka, interval odmerjanja, način aplikacije in vrsta farmacevtske oblike vplivajo na koncentracijo učinkovine v krvi in urinu? Kako te prilagoditi posamezniku?
- Kakšne so prednosti farmacevtskih oblik s prirejenim (podaljšanim) sproščanjem učinkovine?
- Kaj se lahko zgodi pri sočasnem zdravljenju z več zdravili?

Očistek

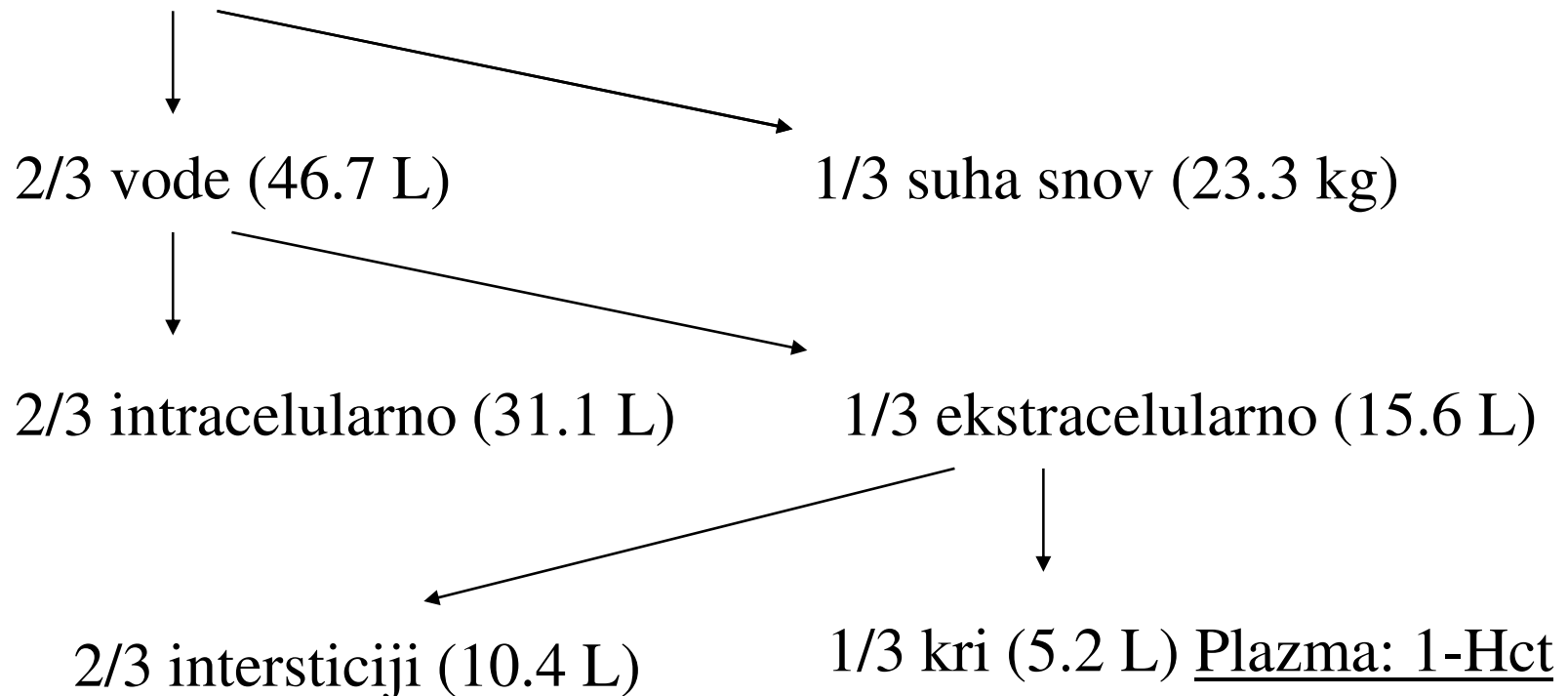
- Primarni farmakokinetični parameter
- Določa hitrost izločanja snovi iz telesa.
- Predstavlja volumen telesne tekočine, ki se v časovni enoti očisti snovi (L/h, mL/min).
- Odvisen samo od biološkega sistema
- Neodvisen od volumna porazdelitve, odmerka, intervala odmerjanja in načina dajanja zdravila, pri posamezniku je običajno konstanten, pri bolezenskih stanjih se spreminja.
- $Cl = dU_E/dt/C_p = k_e V_d = (F)D/AUC$

Telesne tekočine

Pravilo tretjin

Človek (70 kg)

Volumen porazdelitve

- Primarni farmakokinetični parameter
- Neodvisen od očistka, odmerka, intervala odmerjanja in načina dajanja zdravila, pri posamezniku je običajno konstanten, pri bolezenskih stanjih se spreminja.
- Kvantitativen opis porazdelitve učinkovine v telesu; da informacijo o obsegu porazdeljevanja učinkovine v tkiva
- Opis odnosa med količino učinkovine v telesu in njeno koncentracijo v krvi (navidezni volumen porazdelitve)
- $V_d = D/C_p$
- Gentamicin (ECF)   0,25 L/kg
- Fenazon (TBW)   0,6 L/kg
- Ciprofloksacin   2,5 L/kg
(kopiči se v tkivih, kjer dosega višje koncentracije kot v krvi)
- Azitromicin   31,0 L/kg
(kopiči se v fagocitih, ki ga prenesejo na mesto okužbe, zato so njegove koncentracije v vnetih tkivih nekajkrat večje kot v zdravih)

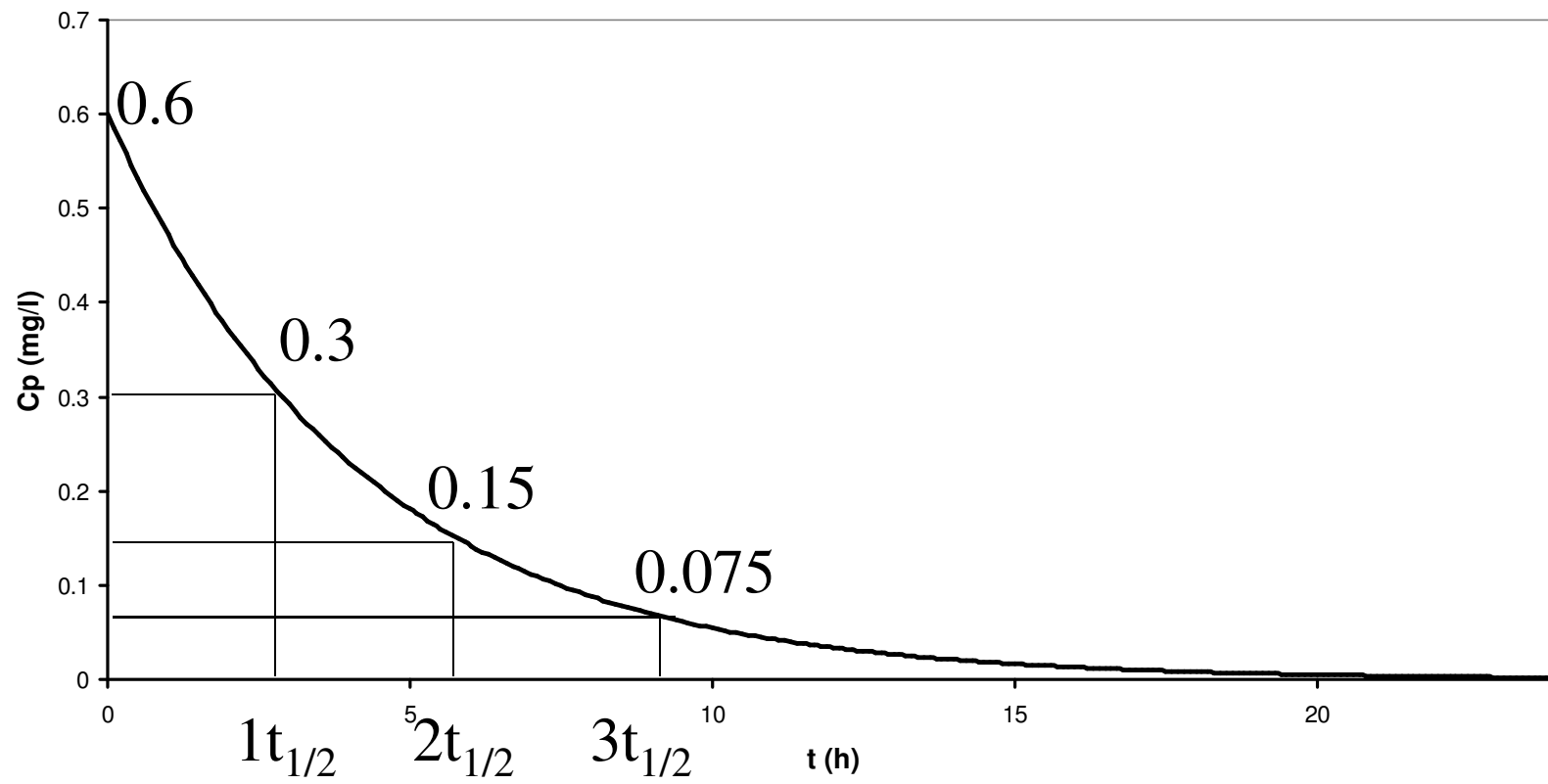
Hitrostna konstanta izločanja in biološka razpolovna doba

- Kompleksna funkcija očiščka in volumna porazdelitve
- Od $t_{1/2}$ je odvisno v kakšnem času se bo učinkovina izločila iz telesa; *po cca 5 $t_{1/2}$ je koncentracija v plazmi blizu 5% začetne koncentracije*
- Od $t_{1/2}$ je odvisno kdaj nastopi stacionarno stanje; *po cca 5 $t_{1/2}$ je koncentracija v plazmi blizu 95% C_{ss}*

- $Cl = k_e V_d$ $t_{1/2} = \ln 2 / k_e$ $t_{1/2} = \ln 2 V_d / Cl$

- Gentamicin $t_{1/2} = 2 \text{ h}, k_e = 0,347 \text{ h}^{-1}$
- Ciprofloksacin $t_{1/2} = 3 \text{ h}, k_e = 0,213 \text{ h}^{-1}$
- Azitromicin $t_{1/2} = 70 \text{ h}, k_e = 0,010 \text{ h}^{-1}$

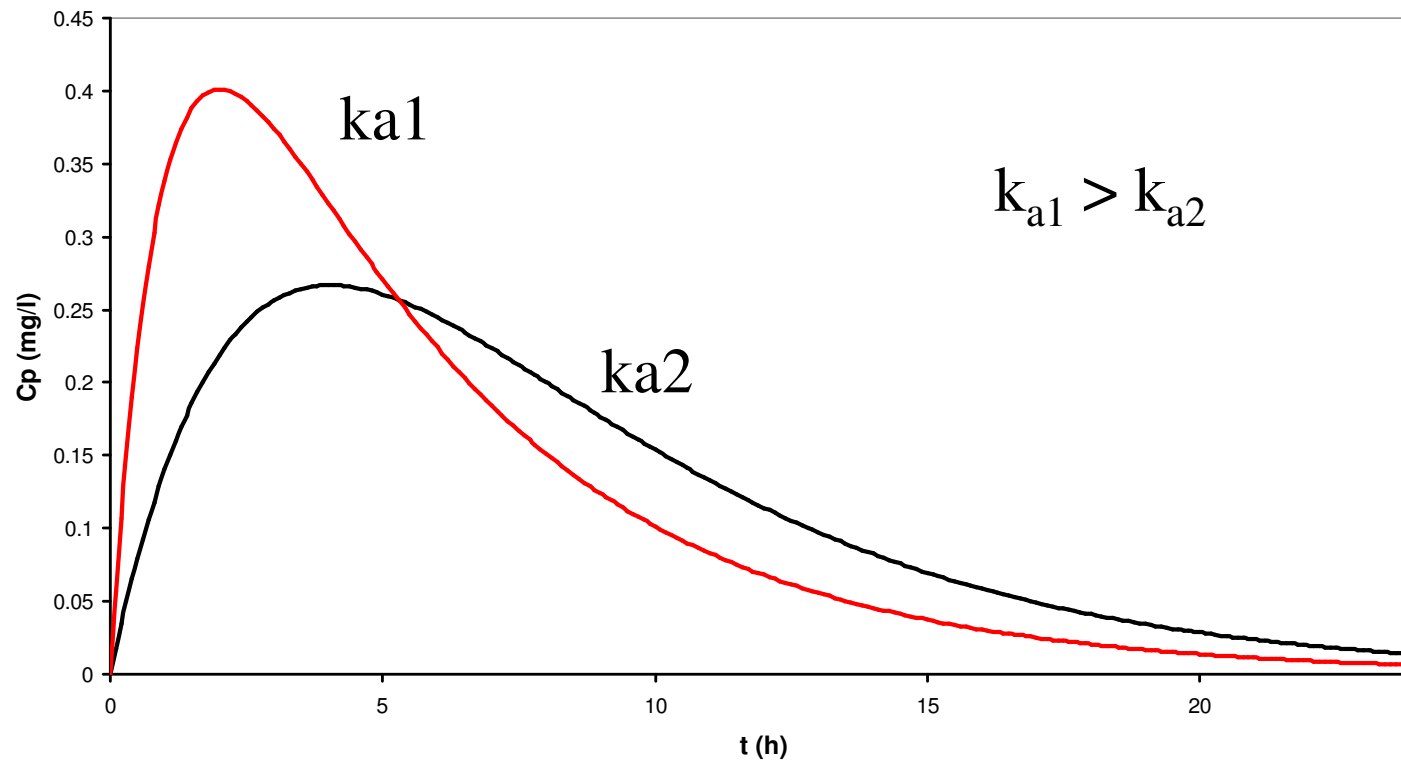
Vezava učinkovine v plazmi

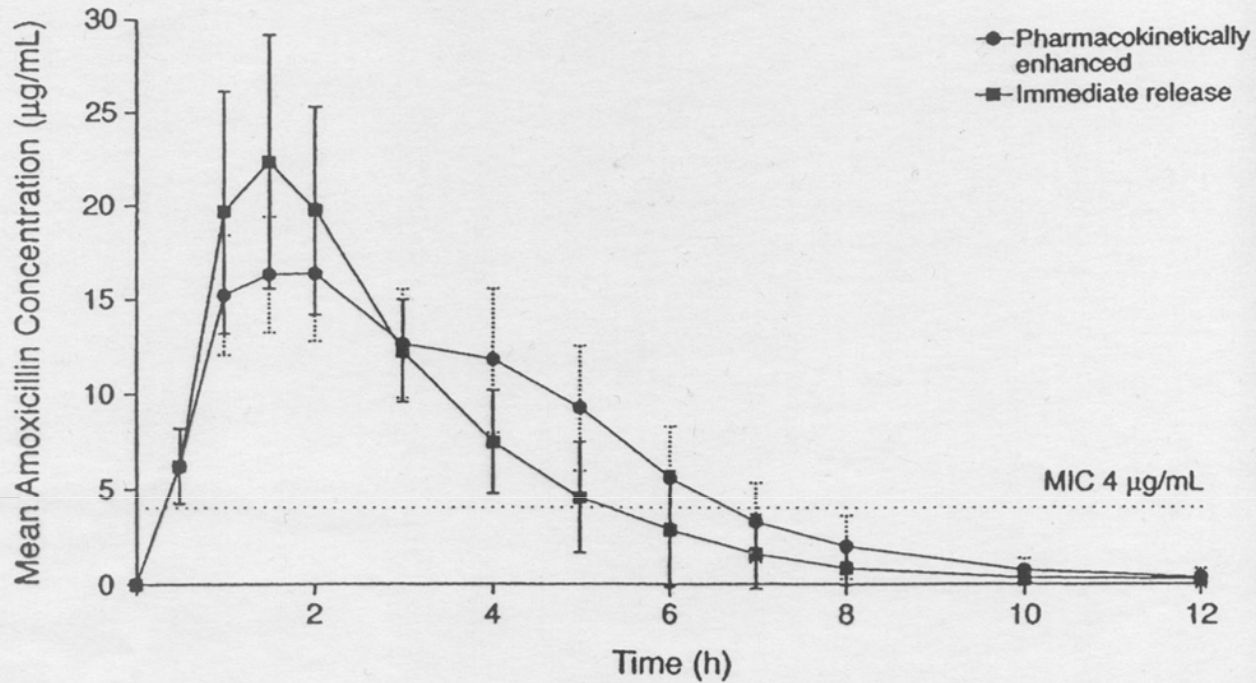
- Albumini
- A1-kisli glikoprotein (bazične učinkovine)
- Lipoproteini
- Učinkovit je samo prosti del učinkovine,
(antikoagulant varfarin, frakcija nevezanega < 1%)

Biološka uporabnost (k_a , F)

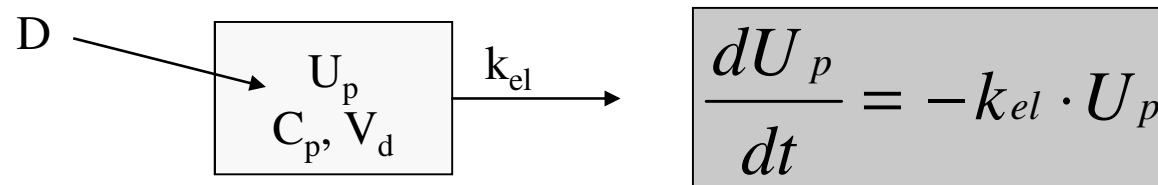
- Hitrost absorpcije (k_a)
- Obseg absorpcije (F)

Mean plasma concentration–time profile for amoxicillin after oral administration of pharmacokinetically enhanced amoxicillin/clavulanate 2000 mg compared with that of conventional immediate-release amoxicillin/clavulanate (N = 7). MIC = minimum inhibitory concentration.

Enkratna intravenska injekcija

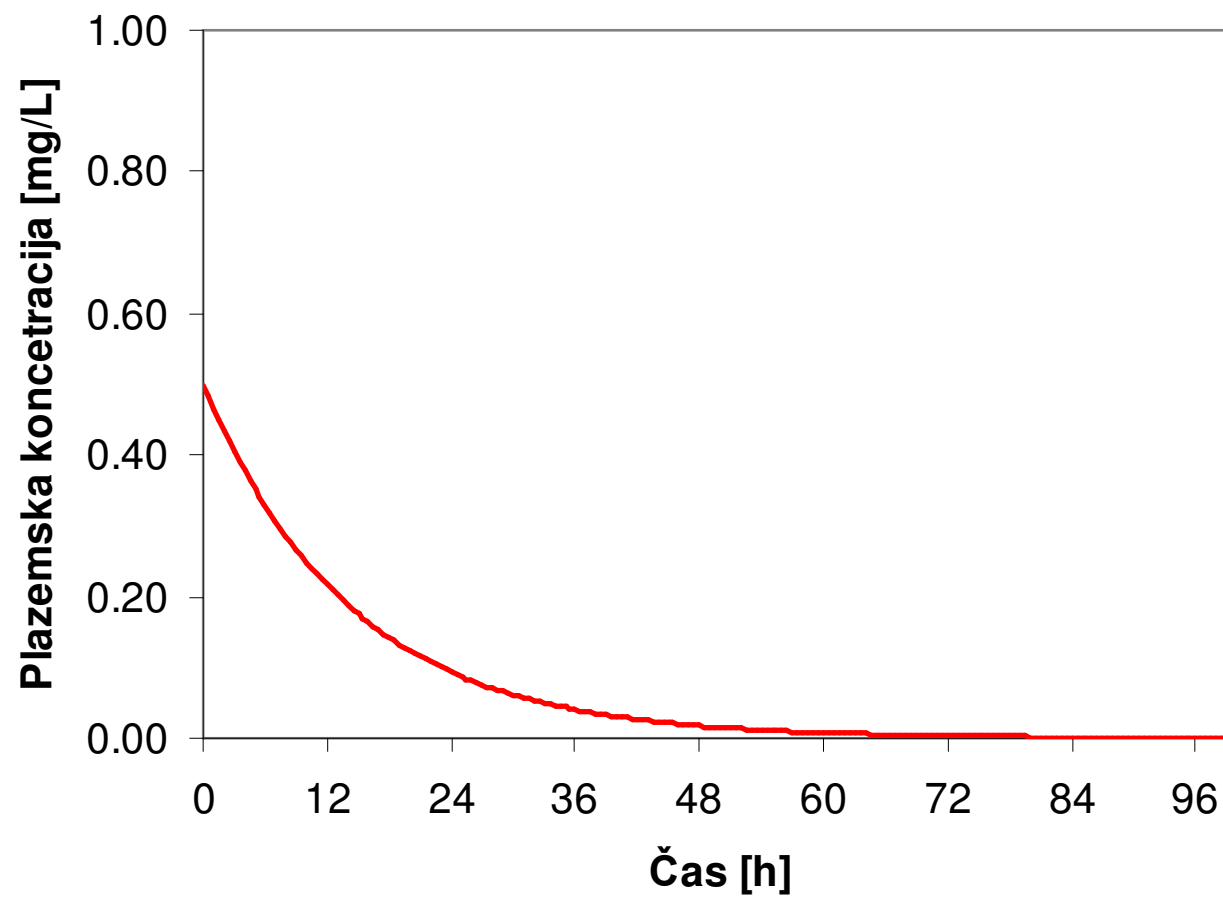
$$C_p = \frac{D}{V_d} \cdot e^{-k_{el} \cdot t}$$

D ... začetna in vzdrževalna doza
 k_{el} ... eliminacijska konstanta [h^{-1}]
 V_d ... volumen distribucije
 τ ... dozirni interval

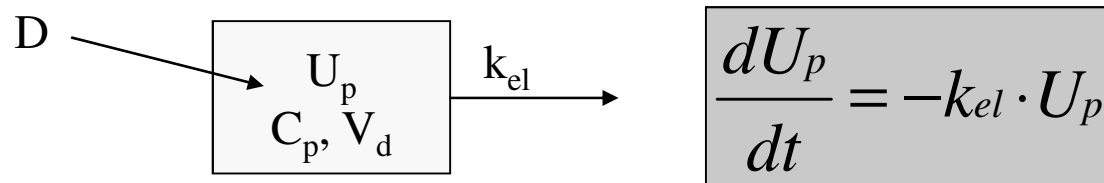
$$t_{1/2} = \frac{\ln 2}{k_{el}}$$

D (mg)	V_D (L)	k_{el} (h^{-1})	$t_{1/2}$ (h)
50	100	0.07	10

Večkratna intravenska injekcija

$$C_{pSS} = \frac{D}{V_d} \cdot \frac{1}{1 - e^{-k_{el} \cdot \tau}} \cdot e^{-k_{el} \cdot t}; 0 < t < \tau$$

$$C_{pSS}^{\max} = \frac{D}{V_d} \cdot \frac{1}{1 - e^{-k_{el} \cdot \tau}}$$

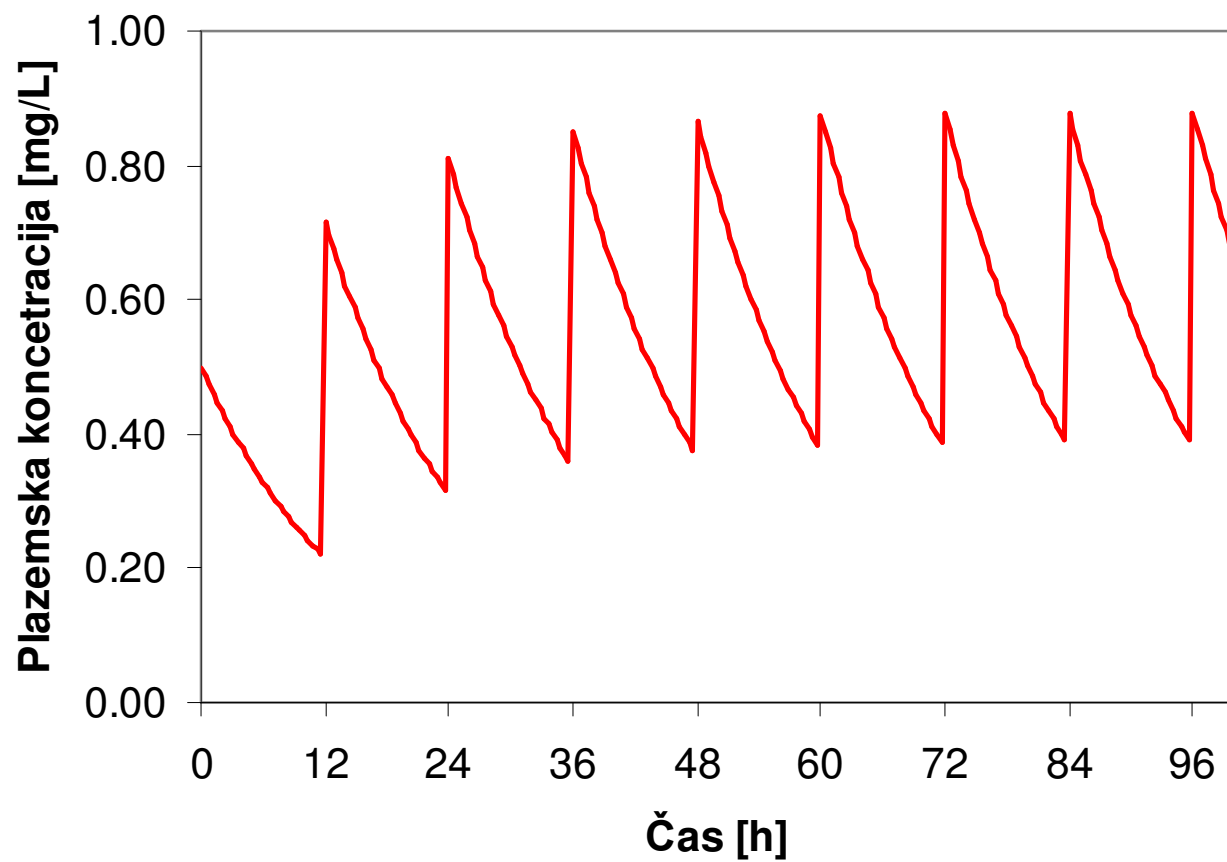
$$C_{pSS}^{\min} = \frac{D}{V_d} \cdot \frac{1}{1 - e^{-k_{el} \cdot \tau}} \cdot e^{-k_{el} \cdot \tau}$$

$$\overline{C_{pSS}} = \frac{D}{V_d \cdot k_{el} \cdot \tau}$$

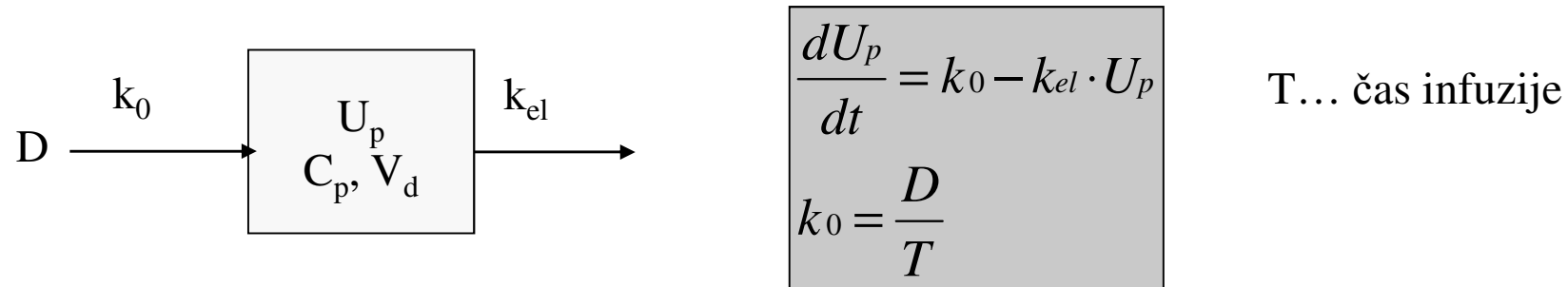

D (mg)	V_D (L)	k_{el} (h⁻¹)	t_{1/2} (h)	τ
50	100	0.07	10	12 h

Enkratna intravenska infuzija

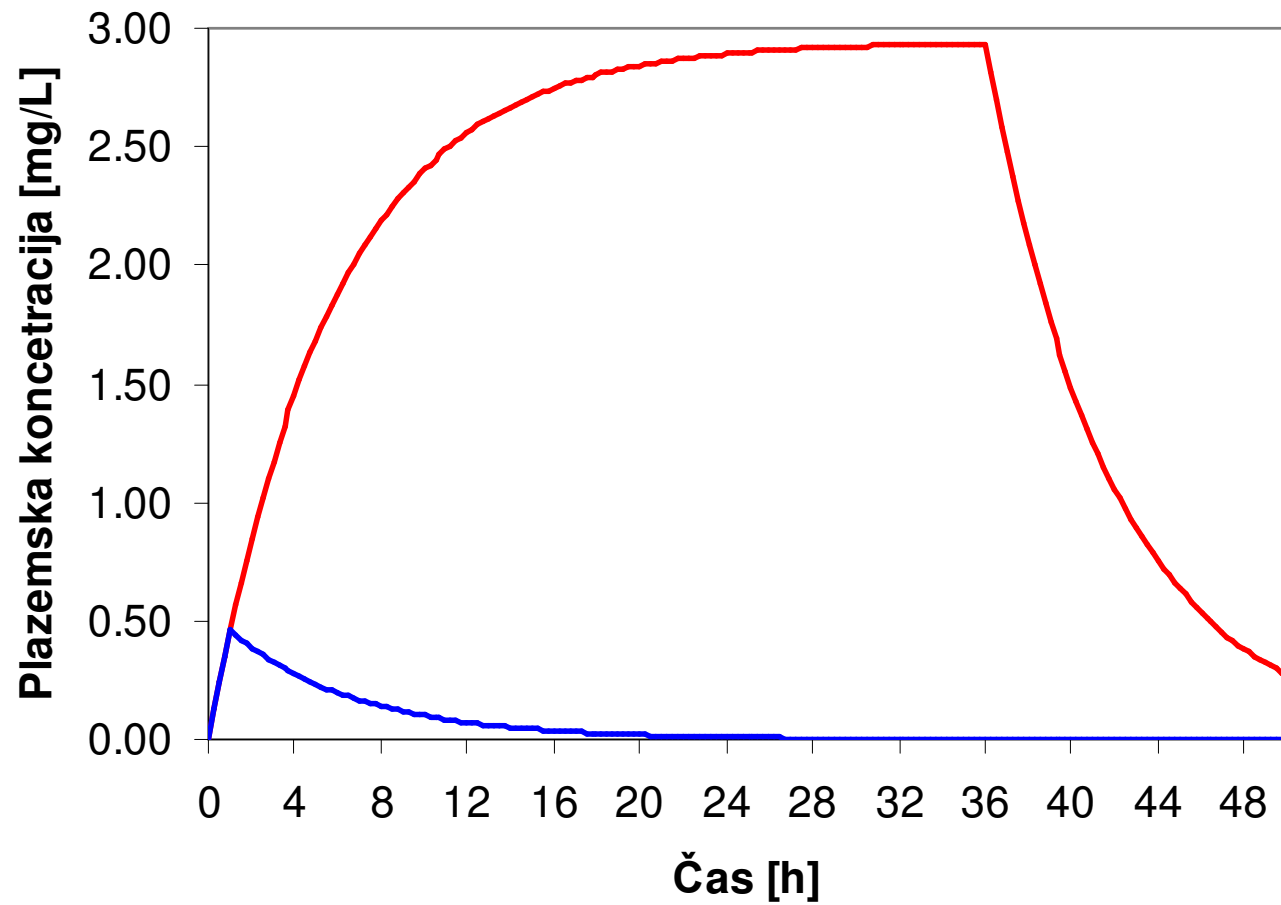
$$C_p = \frac{k_0}{V_d \cdot k_{el}} \cdot (1 - e^{-k_{el} \cdot t})$$

$$C_{pSS} = \frac{k_0}{V_d \cdot k_{el}}$$

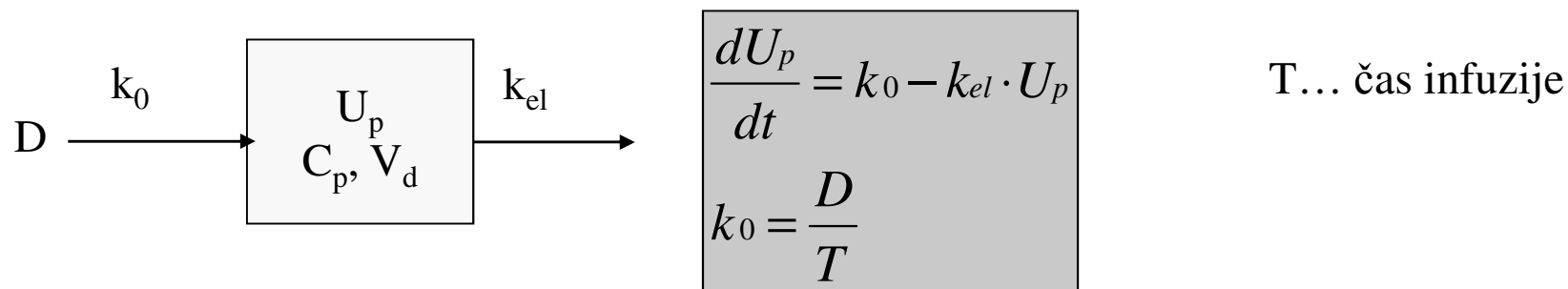
$$C_p^{post} = \frac{k_0}{V_d \cdot k_{el}} \cdot (1 - e^{-k_{el} \cdot T}) \cdot e^{-k_{el} \cdot (t-T)}$$

$$C_{pSS}^{post} = \frac{k_0}{V_d \cdot k_{el}} \cdot e^{-k_{el} \cdot (t-T)}$$

	k_0 (mg/h)	V_D (L)	k_{el} (h ⁻¹)	T (h)	$t_{1/2}$ (h)
A	50	100	0.18	36	4
B	50	100	0.18	1	4

Večkratna intravenska infuzija

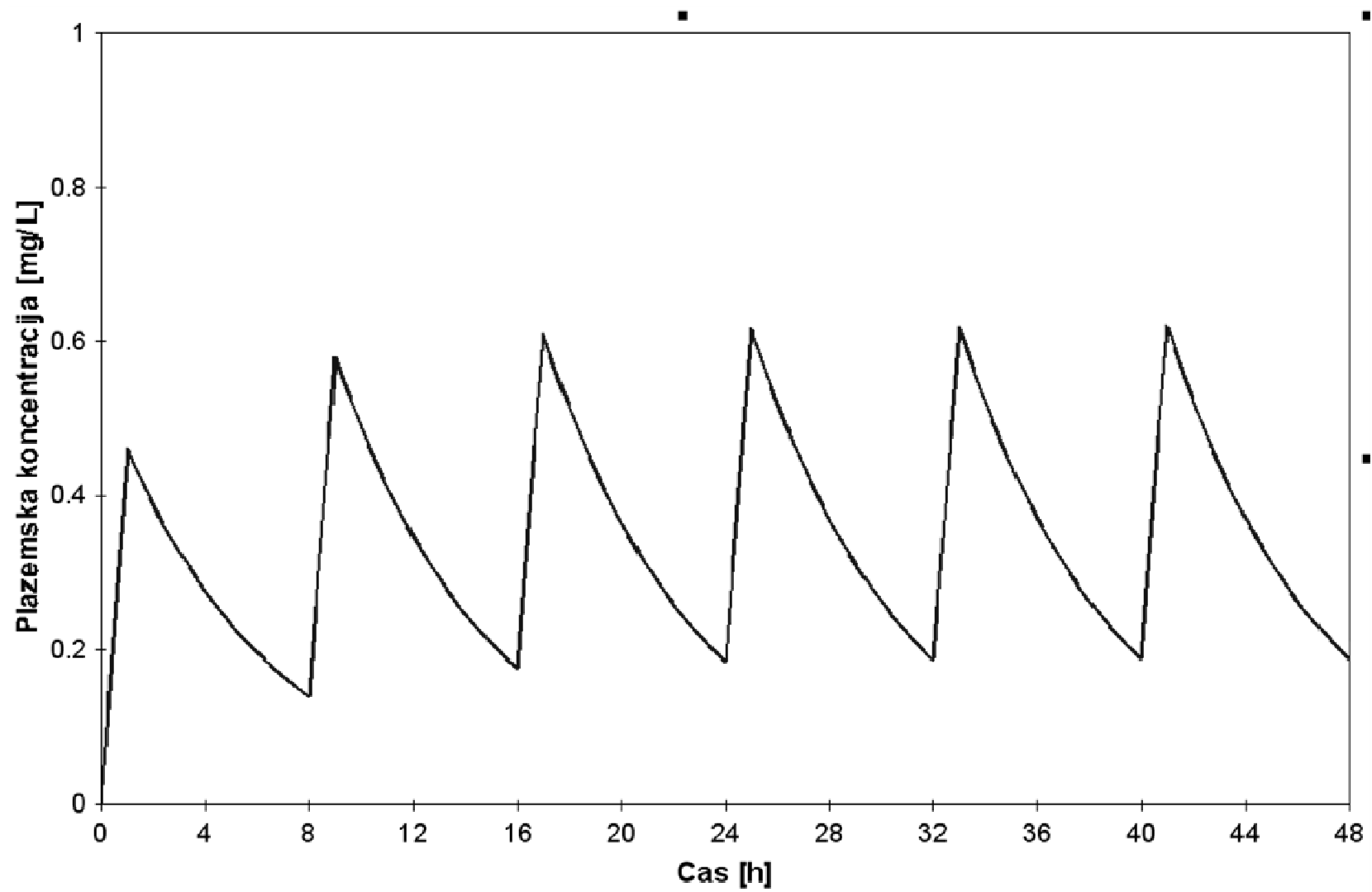

$$C_{pSS} = \frac{k_0}{V_d \cdot k_{el}} \cdot \left(1 - e^{-k_{el} \cdot T}\right) \cdot \frac{1}{1 - e^{-k_{el} \cdot \tau}} \cdot e^{-k_{el} \cdot (t - T)}; T < t < \tau$$

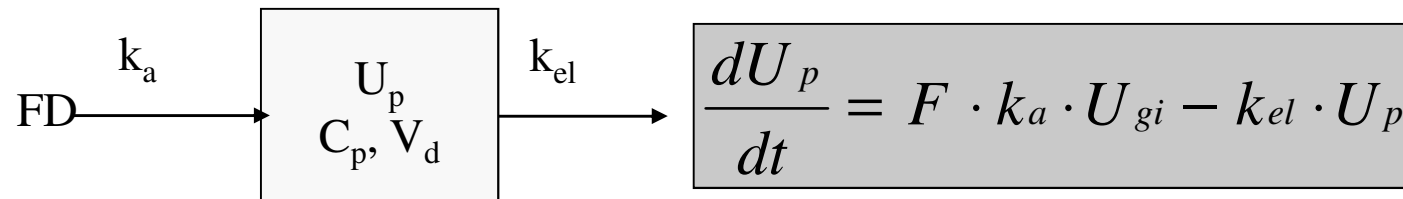
$$C_{pSS}^{\max} = \frac{k_0}{V_d \cdot k_{el}} \cdot \left(1 - e^{-k_{el} \cdot T}\right) \cdot \frac{1}{1 - e^{-k_{el} \cdot \tau}}$$

$$C_{pSS}^{\min} = \frac{k_0}{V_d \cdot k_{el}} \cdot \left(1 - e^{-k_{el} \cdot T}\right) \cdot \frac{1}{1 - e^{-k_{el} \cdot \tau}} \cdot e^{-k_{el} \cdot (\tau - T)}$$

k_0 (mg/h)	V_D (L)	k_{el} (h ⁻¹)	T (h)	$t_{1/2}$ (h)	τ
50	100	0.18	1	4	8 h

Enkratna ekstravaskularna aplikacija (peroralna, intramuskularna)

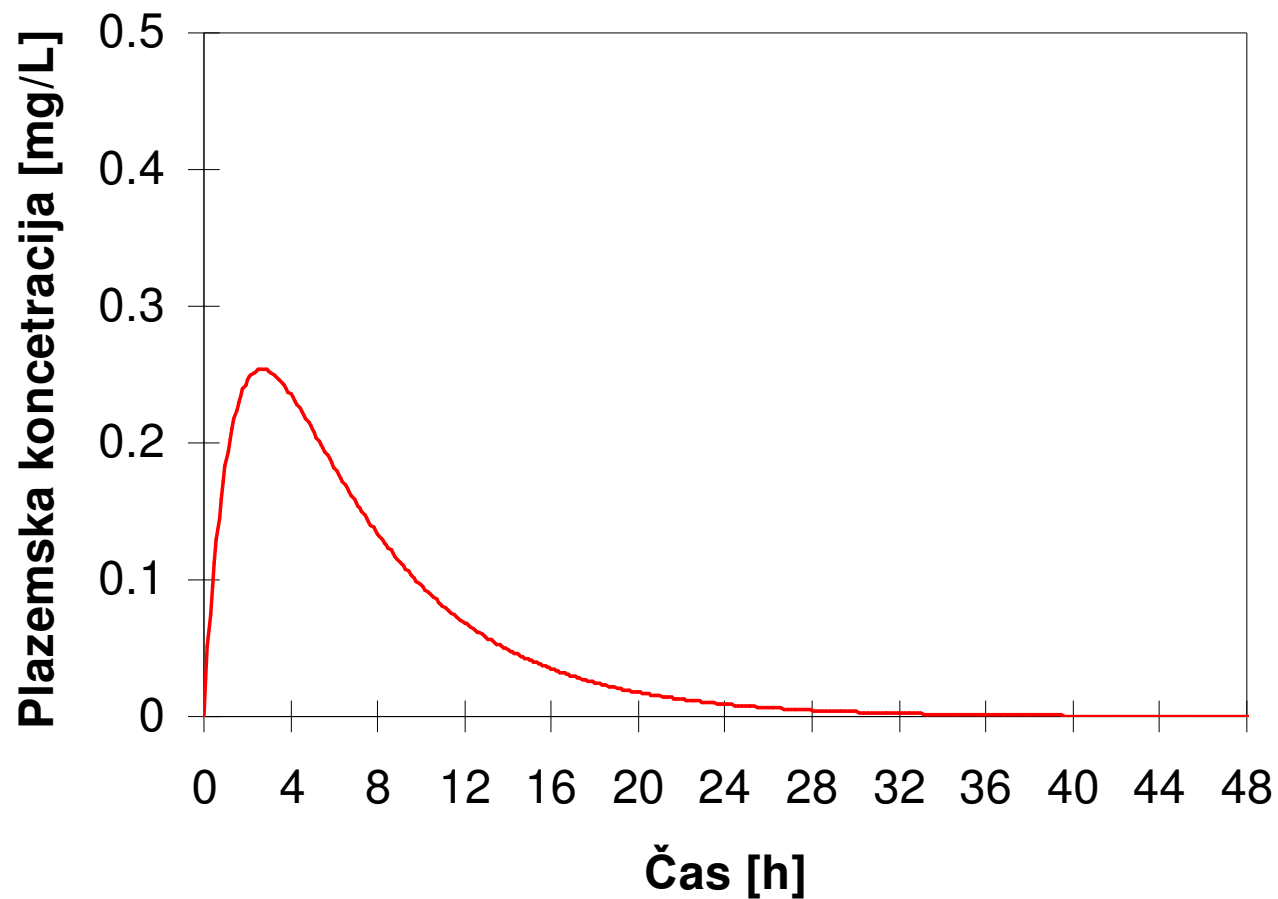
$$C_p = \frac{F \cdot D}{V_d} \cdot \left(\frac{k_a}{k_a - k_{el}} \right) \cdot \left(e^{-k_{el} \cdot t} - e^{-k_a \cdot t} \right)$$

$$AUC_{0 \rightarrow \infty} = \frac{F \cdot D}{V_d \cdot k_{el}}$$

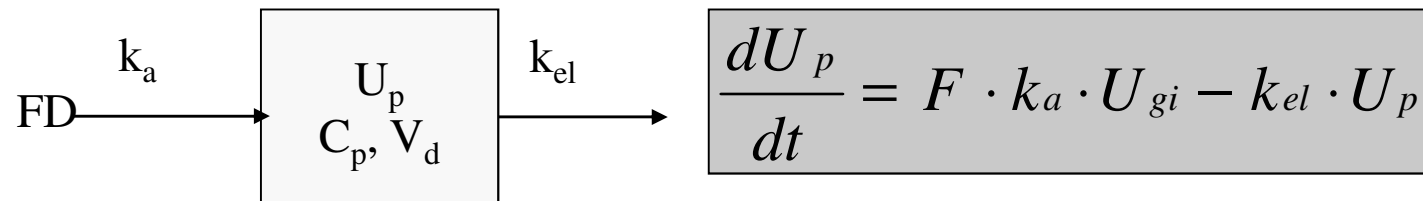
$$\overline{C_{pSS}} = \frac{F \cdot D}{V_d \cdot k_{el} \cdot \tau}$$

$$AUC_{0 \rightarrow \tau} = \frac{F \cdot D}{V_d \cdot k_{el}}$$

D (mg)	F	Vd (L)	k_a (h⁻¹)	k_{el} (h⁻¹)
50	0.8	100	0.72	0.18
	T_{max}	C_{max}	t_{1/2 ka} (h)	t_{1/2 kel} (h)
	2.7	0.25	1	4

Večkratna ekstravaskularna aplikacija

$$C_{pSS} = \frac{F \cdot D}{V_d} \cdot \left(\frac{k_a}{k_a - k_{el}} \right) \cdot \left[\left(\frac{1}{1 - e^{-k_{el} \cdot \tau}} \right) \cdot e^{-k_{el} \cdot t} - \left(\frac{1}{1 - e^{-k_a \cdot \tau}} \right) \cdot e^{-k_a \cdot t} \right]$$

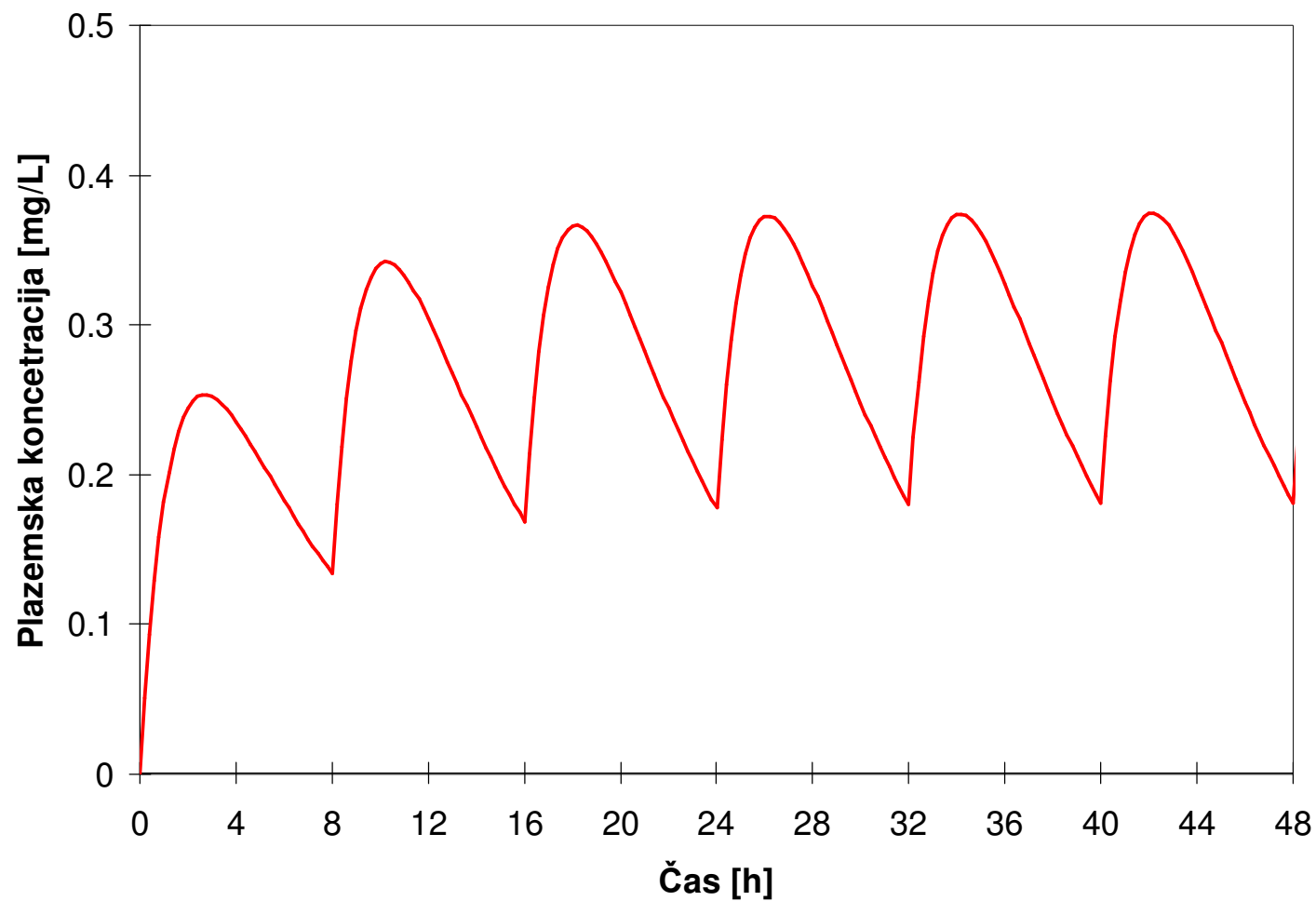
$$C_{pSS}^{\max} = \frac{F \cdot D}{V_d} \cdot \left(\frac{1}{1 - e^{-k_{el} \cdot \tau}} \right) \cdot \left[\left(\frac{k_a \cdot (1 - e^{-k_{el} \cdot \tau})}{k_{el} \cdot (1 - e^{-k_a \cdot \tau})} \right) \right]^{-k_{el}/(k_a - k_{el})}$$

$$C_{pSS}^{\min} = \frac{F \cdot D}{V_d} \cdot \left(\frac{k_a}{k_a - k_{el}} \right) \cdot \left[\left(\frac{e^{-k_{el} \cdot \tau}}{1 - e^{-k_{el} \cdot \tau}} \right) - \left(\frac{e^{-k_a \cdot \tau}}{1 - e^{-k_a \cdot \tau}} \right) \right]$$

$$t_{SS}^{\max} = \frac{1}{k_a - k_{el}} \cdot \ln \left[\frac{k_a \cdot (1 - e^{-k_{el} \cdot \tau})}{k_{el} \cdot (1 - e^{-k_a \cdot \tau})} \right]$$

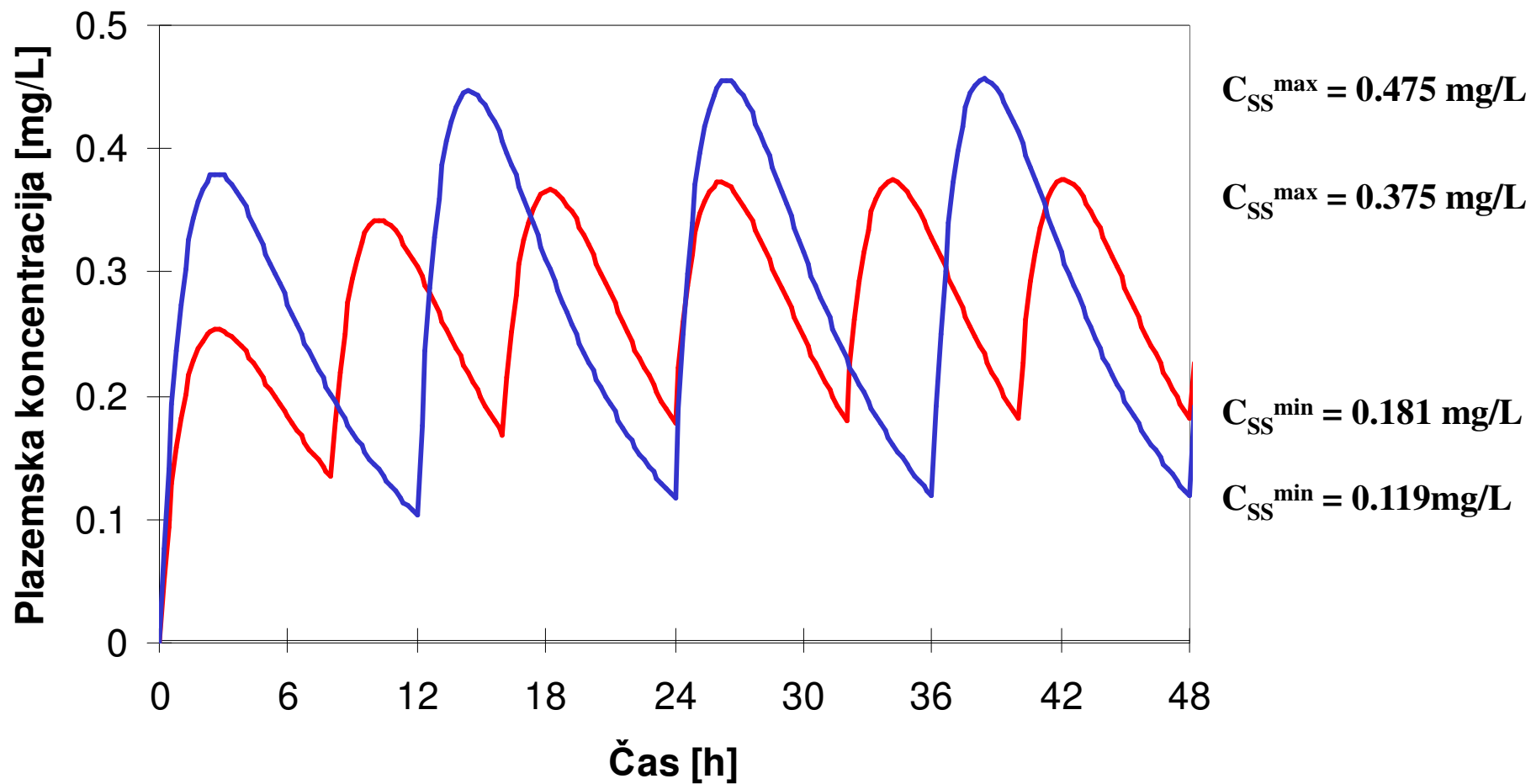
D (mg)	F	Vd (L)	k_a (h ⁻¹)	k_{el} (h ⁻¹)	τ	$t_{1/2 ka}$ (h)	$t_{1/2 kel}$ (h)
50	0.8	100	0.72	0.18	8 h	1	4

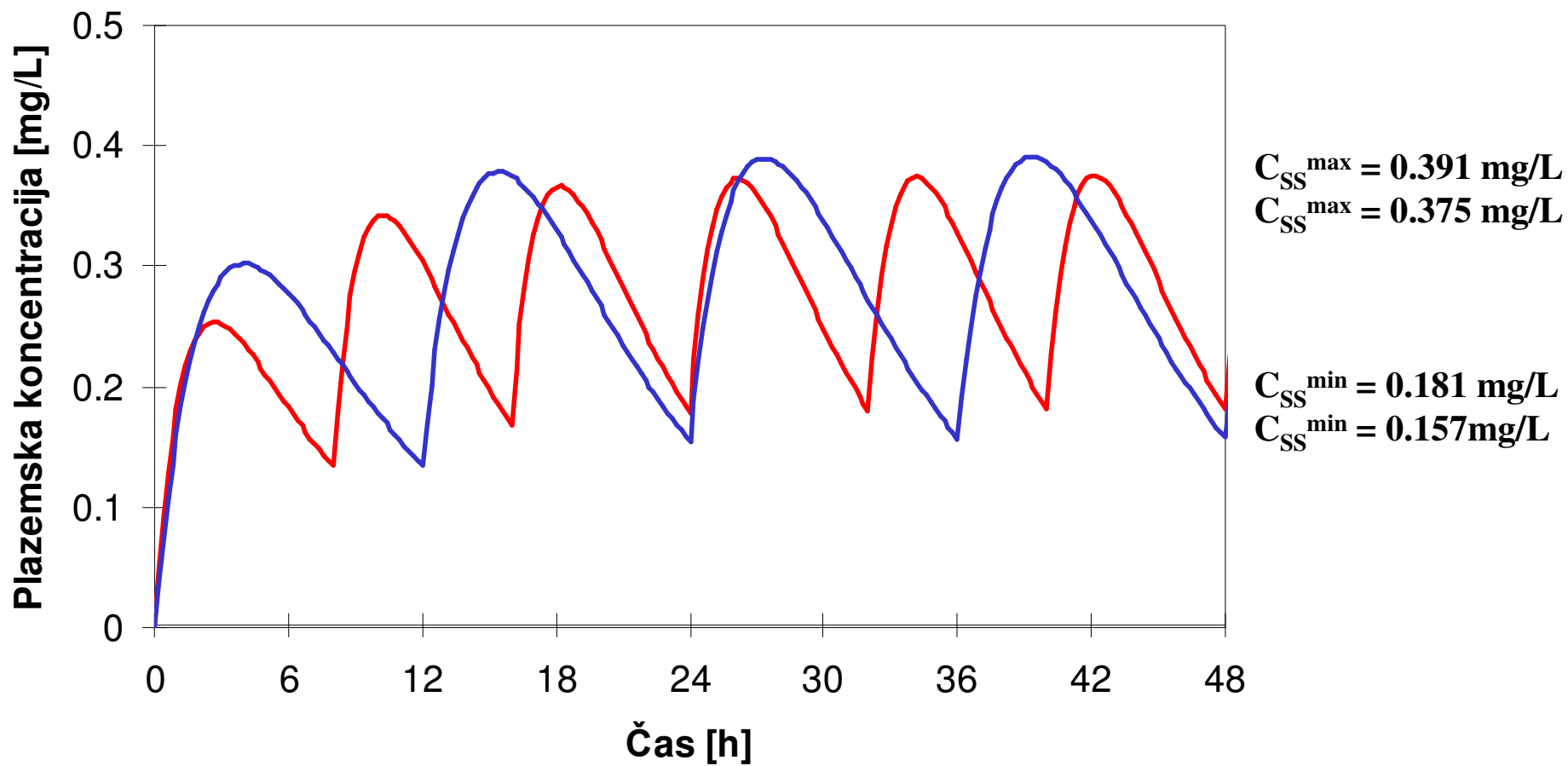
$C_{SS}^{max} = 0.375$ mg/L

$C_{SS}^{min} = 0.181$ mg/L

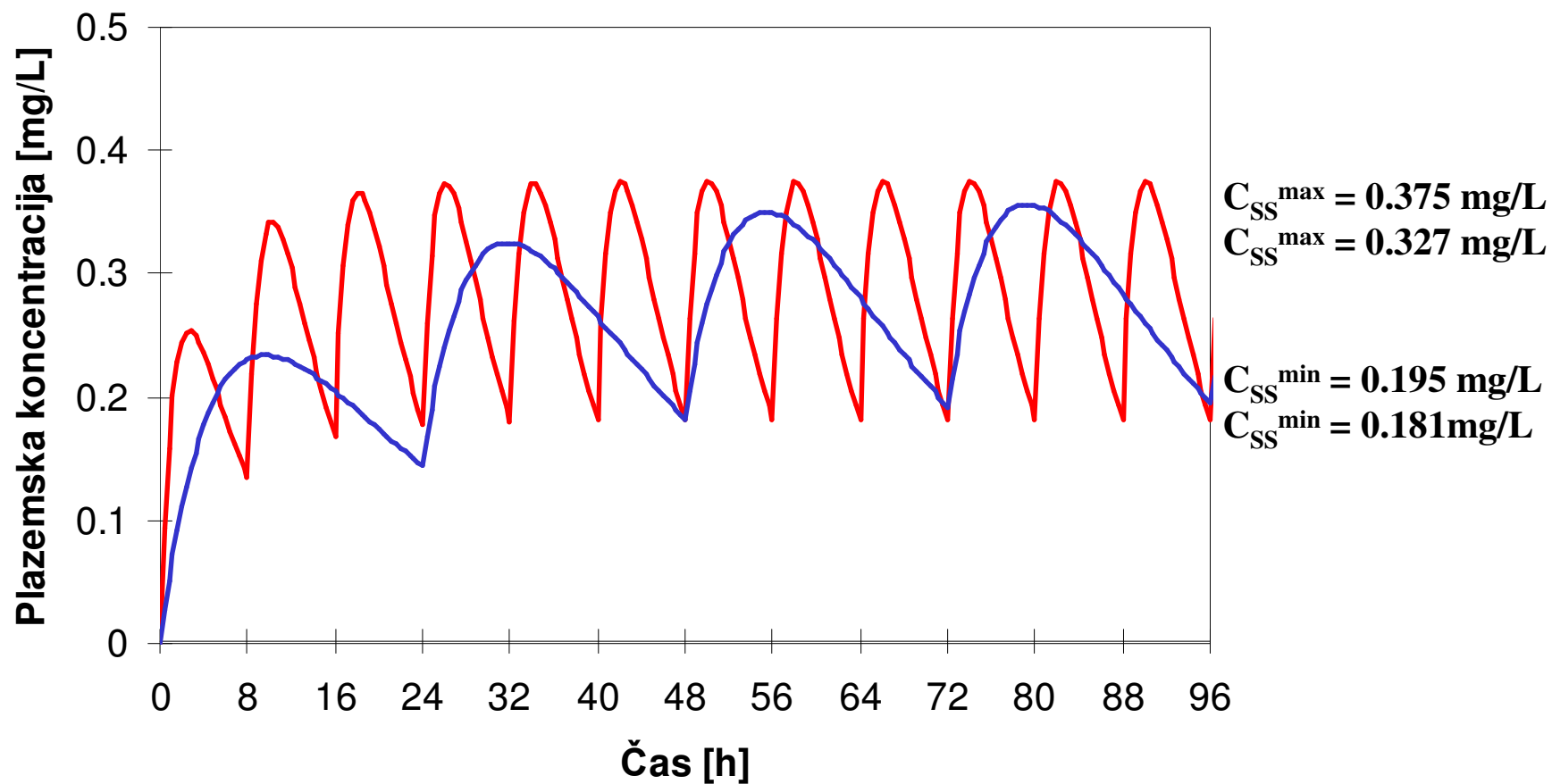
Aplikacija	D (mg)	τ	k_a (h⁻¹)	V_D (L)	k_{el} (h⁻¹)	$t_{1/2}$ (h)
3 x dnevno	3 x 50	8 h	0.72	100	0.17	4
2 x dnevno	2 x 75	12 h	0.72	100	0.17	4

Aplikacija	D (mg)	τ	k_a (h⁻¹)	V_D (L)	k_{el} (h⁻¹)	$t_{1/2}$ (h)
3 x dnevno	3 x 50	8 h	0.72	100	0.17	4
2 x dnevno	2 x 75	12 h	0.36	100	0.17	4

Aplikacija	D (mg)	τ	k_a (h ⁻¹)	V_D (L)	k_{el} (h ⁻¹)	$t_{1/2}$ (h)
3 x dnevno	3 x 50	8 h	0.70	100	0.17	4 (el.)
1 x dnevno	1 x 150	24 h	0.06	100	0.17	12 (abs.)

Primer 1

- Glipizid je derivat sulfonil sečnine, ki se uporablja v terapiji sladkorne bolezni tipa 2. Po peroralni aplikaciji se glipizid hitro in skoraj v celoti absorbira, je močno vezan na plazemske albumine (>98%), iz telesa pa se izloča s presnovo v jetrih ($t_{1/2}$ je 2 – 4 ure). Periodična poročila o varnosti zdravil z glipizidom nakazujejo povečano tveganje za hipoglikemijo pri bolnikih, ki se zaradi okužbe spodnjih sečil sočasno zdravijo s sulfametoksazolom (sulfonamid). Domnevajo, da gre za interakcijo med zdraviloma.
- Domnevo so preverili z naslednjo klinično raziskavo: zdravemu prostovoljcu so dajali glipizid 48 ur s kontinuirano intravensko infuzijo (1 mg/h). 24 ur po začetku infuzije z glipizidom so pacientu začeli dajati sulfametoksazol (bolus intravenska injekcija 500 mg, nato intravenska infuzija, 40 mg/h, 24 ur). 48 ur po začetku poskusa so obe infuziji prekinili.

Primer 2

Bakterijsko infekcijo zdravimo z betalaktamskim antibiotikom ($V_D = 15L$, $k_e = 0,2h^{-1}$, $\tau = 12h$).

- Izračunajte čas, ko je koncentracija antibiotika v plazmi v stacionarnem stanju po dajanju 250mg odmerkov v intravenski injekciji znotraj odmernega intervala večja od MIK (4mg/L). Ali lahko pričakujemo ustrezno učinkovitost?
- Ali je intravenska infuzija alternativni pristop? Kakšen bi moral biti režim odmerjanja v tem primeru?

Primer 3

Imamo betalaktamski antibiotik, ki ga damo v enem odmerku v farmacevtski obliki s takojšnjim sproščanjem ($D=500\text{mg}$, $V_D=15\text{L}$, $k_e=0,5\text{h}^{-1}$, $k_a=2,5\text{h}^{-1}$, $F=0,9$).

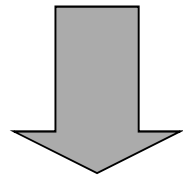
- Ocenite čas, ko je plazemska koncentracija antibiotika nad MIK (4mg/L)
- Z izračunom in ustrezno obrazložitvijo pokažite, kako bi ta čas podaljšali?

AMOKSICILIN S KLAVULANSKO KISLINO

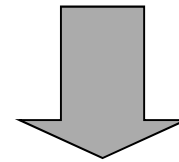
- Trikrat dnevno odmerjanje (500mg A + 125mg KK)
- Dvakrat dnevno odmerjanje (800mg A + 125mg KK)

Klinična študija na bolnikih z okužbo spodnjih dihal

Klinična študija na otrocih z vnetjem srednjega ušesa

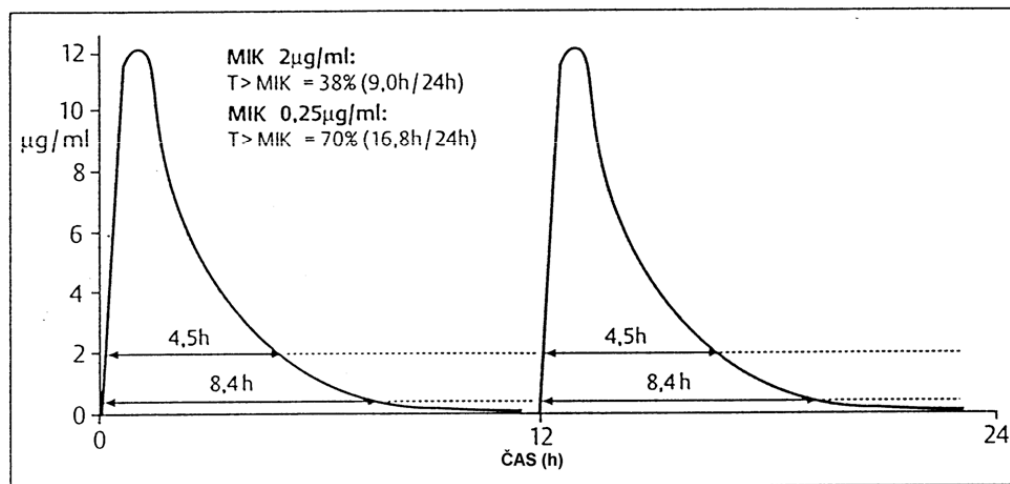
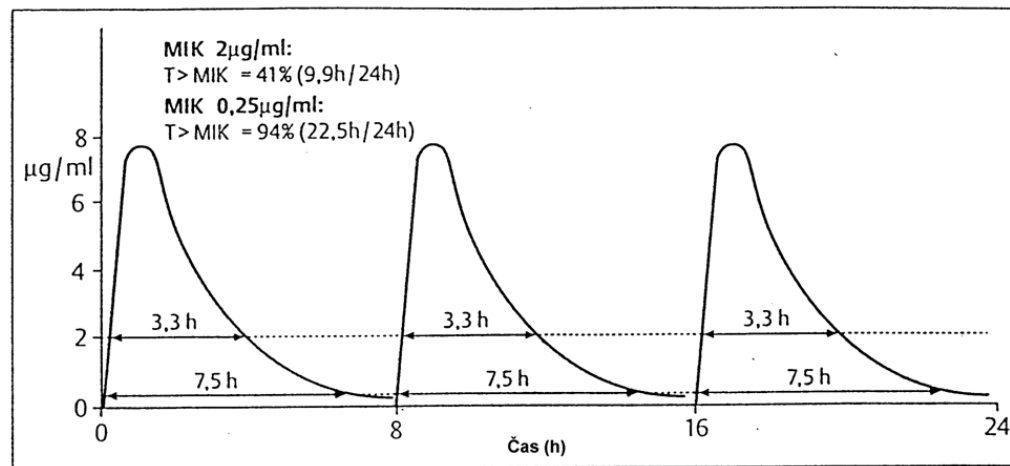

ENAK klinični uspeh

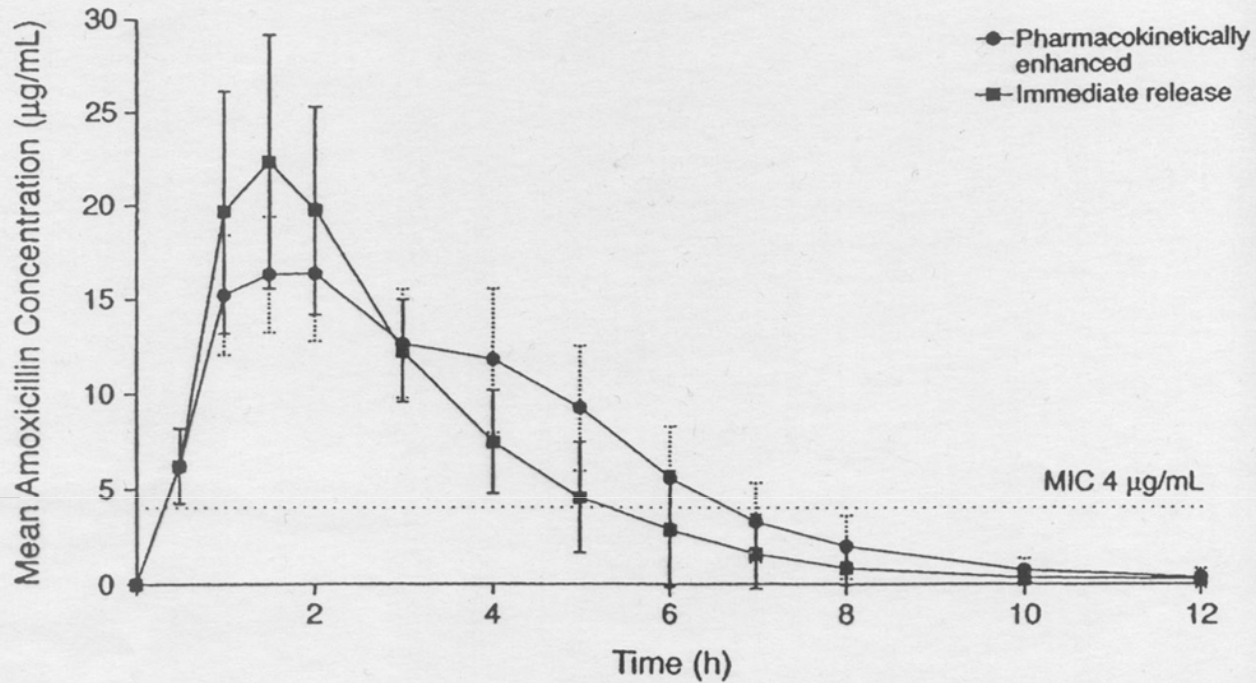
MANJ neželenih učinkov pri 2-krat dnevnem jemanju

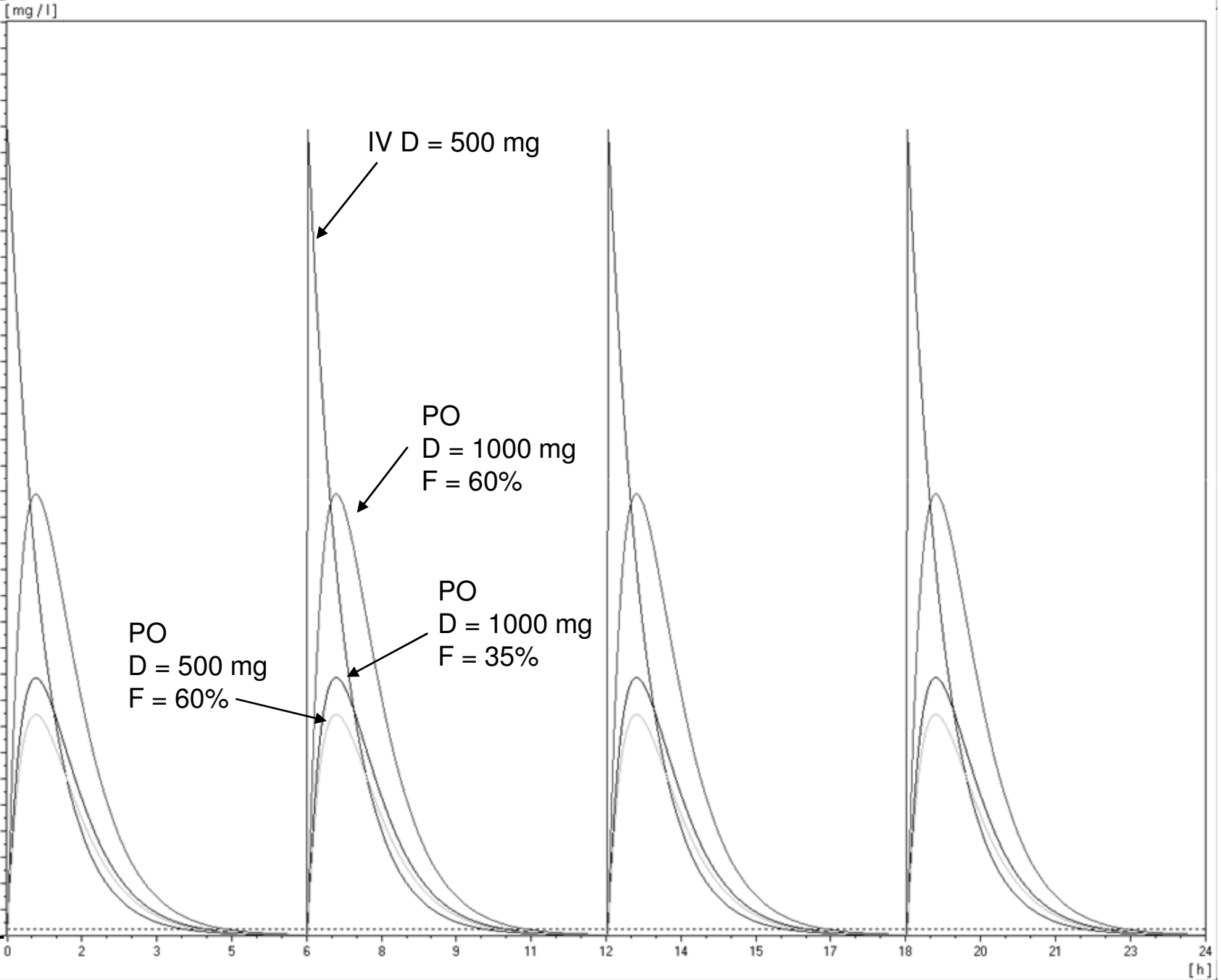
Trikrat dnevno in dvakrat dnevno jemanje amoksicilina in klavulanske kisline

Pri bolj odpornih mikroorganizmih je lahko dvakrat dnevno odmerjanje manj učinkovito ($t > \text{MIK}$ pod 40%), zato je potrebno uporabiti farmacevtsko obliko s podaljšanim sproščanjem!

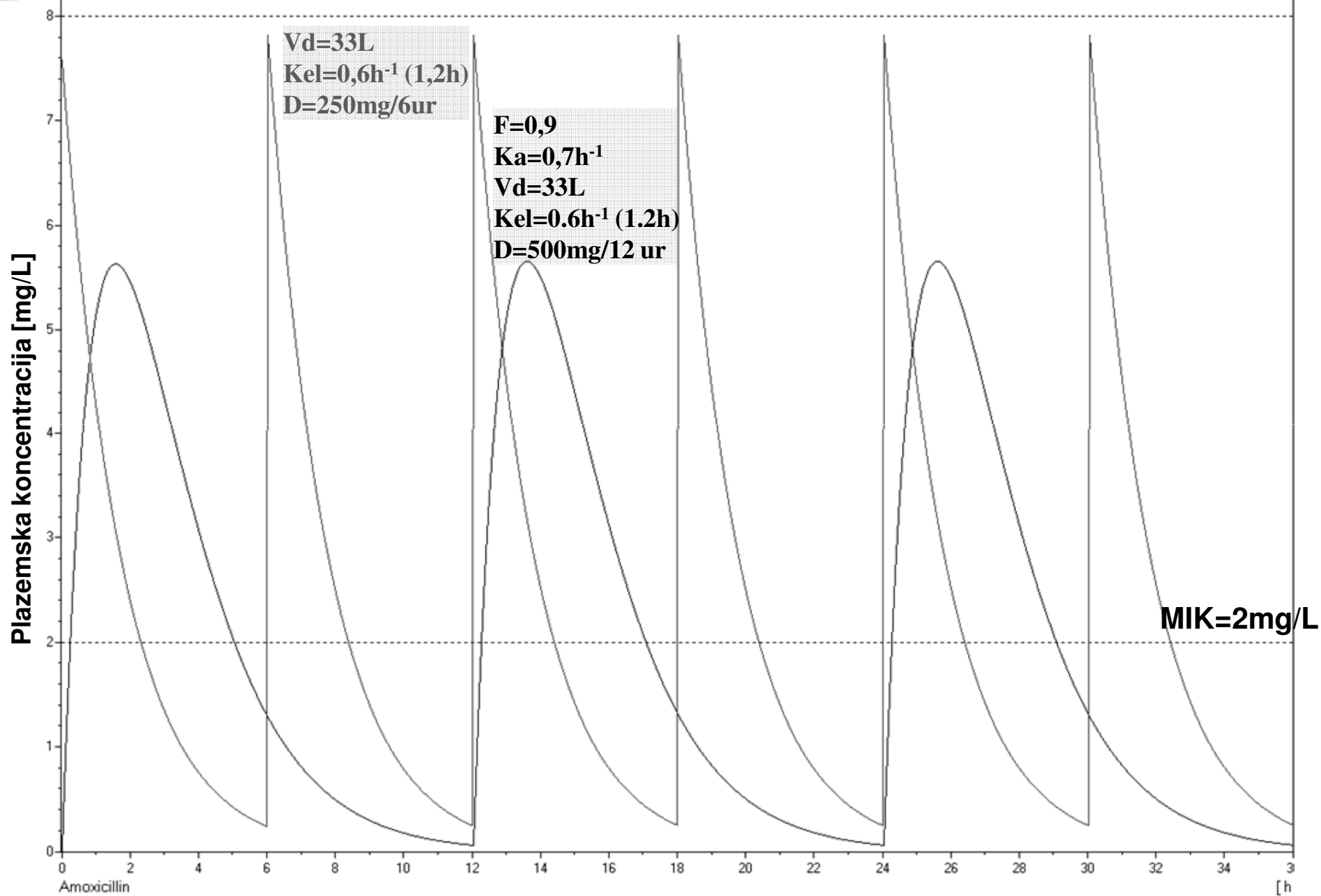

Mean plasma concentration–time profile for amoxicillin after oral administration of pharmacokinetically enhanced amoxicillin/clavulanate 2000 mg compared with that of conventional immediate-release amoxicillin/clavulanate (N = 7). MIC = minimum inhibitory concentration.

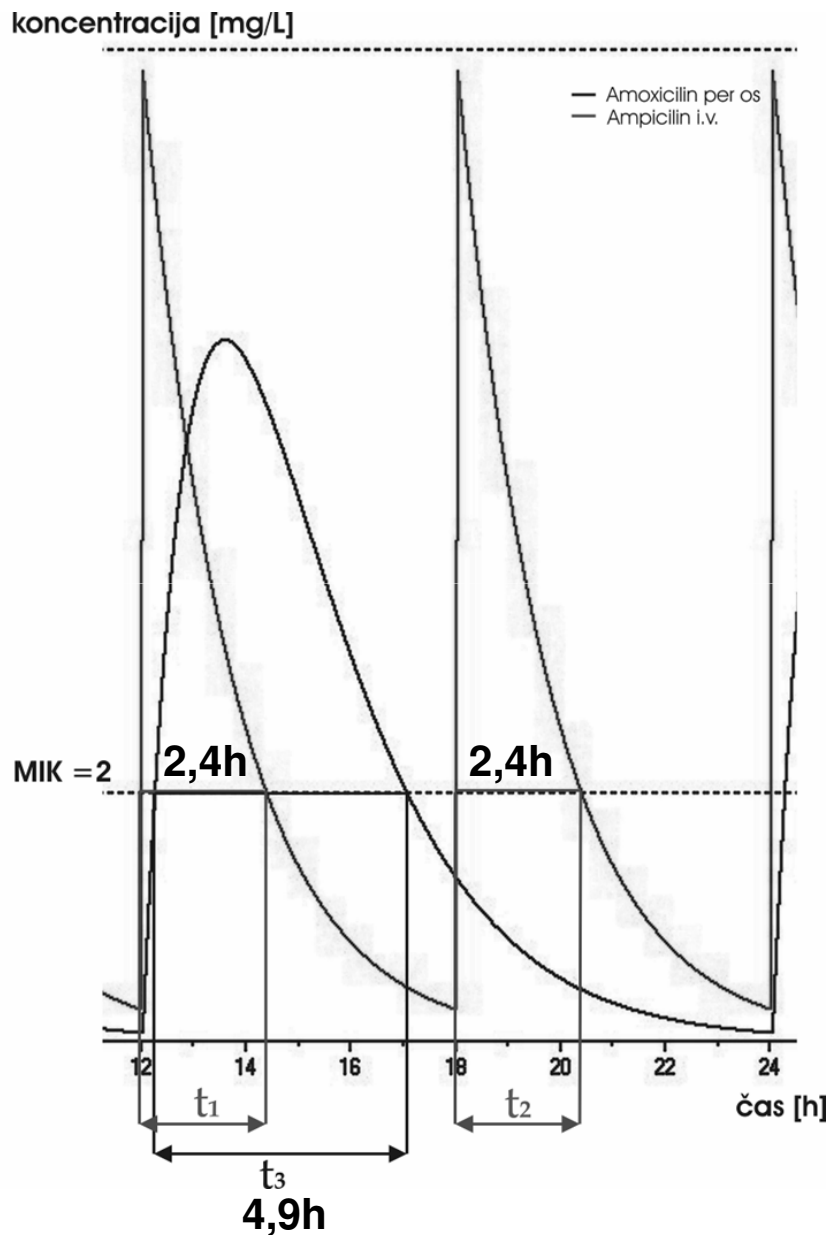
volume
8.1 [L]
half-life
0.5 [h]
absorption rate const.
2.2 [1/h]
bioavailability
0.60 0.1
administration
extravascul
dose
500 [mg]
dose interval
6 [h]
repetitions
4

Ampicilin IV bolus injekcija – Amoksicilin per os

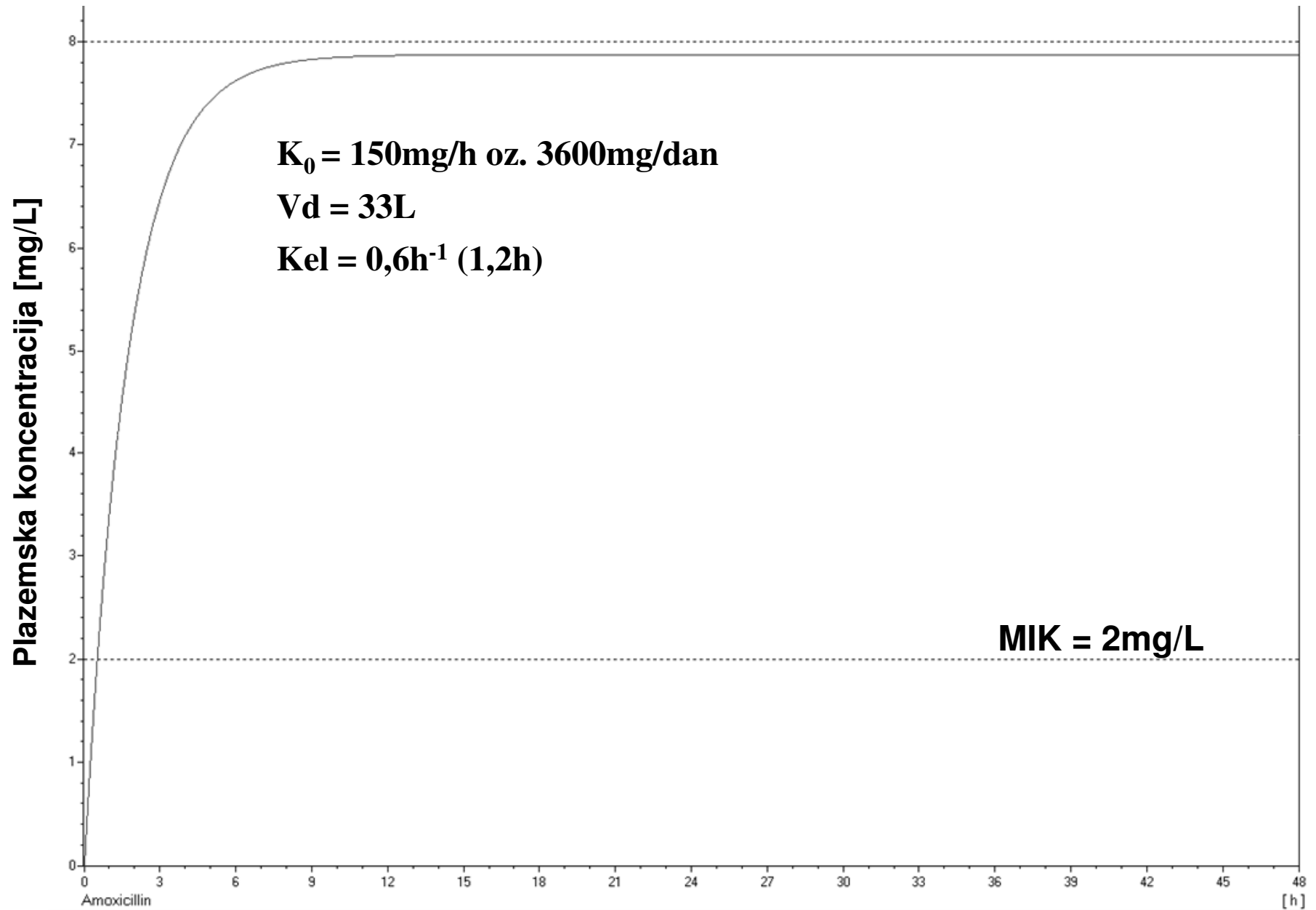
Primerjava učinkovitosti obeh aplikacij z $t > \text{MIK}$

Čas nad MIK tekom 12 ur:

- za amoksicilin per os: $t_3 = 4,9\text{h}$ (41%)
- za ampicilin IV bolus: $t_1 + t_2 = 4,8\text{h}$ (40%)

Amoksicilin IV infuzija

Pogoji za preklop intravenska/peroralna aplikacija

- Bolnik ni v kritičnem stanju
- Bolnik nima zvišane temperature in vnetnih parametrov
- Bolnik nima malabsorpcijskega sindroma
- Antibiotik ima visoko biološko uporabnost
- Antibiotik dosega primerljive koncentracije v krvi s tistimi po intravenski aplikaciji
- Primeri: klindamicin, metronidazol, trimetoprim/sulfometoksazol, flukonazol, itrakonazol, vorikonazol, doksiciklin, levofloksacin, moksifloksacin, linezolid, betalaktamski antibiotiki, makrolidni antibiotiki

Vprašanje

- Ali so te vsebine relevantne za uporabo v rutinski klinični praksi?
- Ali so te vsebine relevantne za odkrivanje in razvoj zdravil v farmacevtski industriji?